

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Ойын арқылы оқыту: Балалардың танымдық қабілеттерін арттыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
17.01.2025

ТІРЕК СӨЗДЕР
балалар, білім беру, ойын арқылы оқыту, танымдық қабілет, шығармашылық

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/175014/>

Смагулова Торгын Муратбековна

Степногорск қаласы Ақсу кентінің №1 ЖОББМ “Балауса” шағын-орталығы
Тәрбиеші

Аннотация

Бұл мақалада ойын арқылы оқыту әдісінің балалардың танымдық қабілеттерін дамытудағы маңызы қарастырылады. Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде ойынның рөлі артып, ол балалардың қызығушылығын арттырумен қатар, олардың аналитикалық ойлау, шығармашылық қабілеттері мен коммуникативті дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мақалада ойын әдісінің ерекшеліктері мен оны оқу процесінде қолдану жолдары талқыланады.

Түйін сөздер: ойын арқылы оқыту, танымдық қабілет, балалар, шығармашылық, білім беру.

Кіріспе

Қазіргі замандағы білім беру жүйесі балалардың танымдық қабілеттерін жан-жақты дамытуға бағытталған. Балалардың қызығушылығы мен белсенділігін арттыруда ойын әдісі ерекше орын алады. Ойын – бұл тек көңіл көтеру құралы ғана емес, сонымен қатар танымдық және интеллектуалдық даму құралы. Балалардың ойын барысында өмірлік маңызды ақпараттарды жеңіл меңгеріп, оларды тәжірибе жүзінде қолдануды үйренеді. Әсіресе, мектепке дейінгі және бастауыш

сыныптарда ойын оқушылардың оқу процесіне бейімделуіне үлкен ықпал етеді. Бұл мақалада ойын арқылы оқытудың артықшылықтары, оның тиімділігі және білім беру процесіндегі орны жан-жақты қарастырылады.

Ойын арқылы оқытудың маңыздылығы

- 1. Ойын - табиғи оқыту құралы** Ойын балалардың табиғи қызығушылығын арттырады, өйткені ол олардың күнделікті өмірде жинақтаған тәжірибесін қолдануға мүмкіндік береді. Балалар ойын барысында қоршаған ортадағы құбылыстарды зерттеп, жаңа білімдерді меңгеруге талпынады. Олар рөлдік ойындар арқылы әртүрлі әлеуметтік рөлдерге еніп, шынайы өмірде кездесетін жағдайларды тәжірибе ретінде көреді, бұл олардың коммуникативтік дағдылары мен өзін-өзі таныту қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Мысалы, «дәрігер мен науқас» ойыны балаларға медициналық көмек көрсету туралы түсінік берсе, «дүкен» ойыны сатып алу және сауда дағдыларын үйретеді.
- 2. Танымдық қабілеттерді дамыту** Ойындар балалардың логикалық ойлауын, есте сақтау қабілетін және зейін қою шеберлігін арттыруға ерекше ықпал етеді. Логикалық тапсырмалар, жұмбақтар, және басқатырғыштар арқылы балалар әртүрлі мәселелерді шешу жолдарын іздеп, анализ жасау мен шешім қабылдауды үйренеді. Мысалы, пазл құрастыру кезінде балалар бүтін мен бөлшек арасындағы байланысты ұғып, кеңістіктік ойлауын жетілдіреді. Сонымен қатар, «танымдық лабиринттер» немесе «ақыл-ой викториналары» сияқты ойындар балалардың ақпаратты құрылымдауға және талдауға деген қабілетін арттырады.
- 3. Шығармашылықты арттыру** Шығармашылық ойындар балалардың қиялын дамытуға үлкен мүмкіндік береді. Құрастыру ойындары, сурет салу немесе әңгіме құрастыру секілді әрекеттер арқылы балалар өз ойларын еркін жеткізіп, эстетикалық және көркемдік талғамдарын дамытады. Мұндай ойындар олардың

болашақта шығармашылық мамандықтарды таңдауға ынтасын арттырады. Мысалы, театрландырылған қойылымдар балалардың сахналық өнерге қызығушылығын арттырып, өзін-өзі көрсету дағдыларын дамыта алады.

Ойын түрлері және оларды қолдану әдістері

- 1. Танымдық ойындар** Танымдық ойындар балалардың интеллектуалдық дамуында маңызды рөл атқарады, себебі олар оқыту процесін қызықты әрі қолжетімді етеді. Викториналар мен білім сайыстары арқылы балалар пәндік білімдерін кеңейтіп, бәсекелестік рухын дамытады. Мұндай ойындар балалардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, олардың өзін-өзі бағалау қабілетін қалыптастырады. Сонымен қатар, мұндай ойындар күрделі ақпаратты жеңілдетіп, оны балалардың жас ерекшеліктеріне сай жеткізуге мүмкіндік береді.
- 2. Рөлдік ойындар** Рөлдік ойындар балаларға қоршаған ортаға бейімделуге және өзара әрекеттесу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Мәселен, «дүкен», «аурухана» немесе «мектеп» сияқты сценарийлер балаларға нақты өмірдегі жағдайларды ойнауға және сол арқылы жаңа ақпаратты игеруге мүмкіндік береді. Бұл ойындар олардың өзара түсіністік пен бірлескен жұмыс қабілеттерін нығайтады. Мұндай ойындар балаларға қиындықтарды жеңілдету, эмоционалдық тепе-теңдік сақтау және өздерін әртүрлі жағдайларда дұрыс ұстау жолдарын үйретеді.
- 3. Қозғалыс ойындары** Қозғалыс ойындары балалардың физикалық және интеллектуалдық дамуына ықпал етеді. Эстафеталық жарыстар мен командалық ойындар балаларды белсенді болуға ынталандырады, олардың зейінін шоғырландыру қабілетін арттырады және ұжымдық сезімдерін нығайтады. Сонымен қатар, мұндай ойындар денсаулықты нығайтып, балалардың спортқа деген қызығушылығын арттырады. Балалардың физикалық белсенділігін арттыру арқылы оларда

денсаулыққа қатысты әдеттер қалыптасады, бұл олардың жалпы өмір салтына оң әсер етеді.

Ойынның оқу процесіне ықпалы

Ойын балалардың оқу процесіне белсенді қатысуына жағдай жасайды. Олар сабаққа қызығушылықпен қатысып, жаңа білімді игеруге талпынады, өйткені ойын барысында ақпарат ойын-сауықты түрде беріледі. Ойын арқылы балалар арасындағы қарым-қатынас жақсарып, олар бір-бірімен ынтымақтастықта жұмыс істеуді үйренеді. Топтық ойындар кезінде балалардың әлеуметтік дағдылары дамып, бір-біріне құрметпен қарау, пікір алмасу және шешім қабылдау қабілеттері қалыптасады. Ойын әдісі балалардың ішкі мотивациясын арттырып, оқу процесін жағымды эмоциялармен толықтырады. Сонымен қатар, ойындар балалардың сабаққа деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың өздерін еркін сезінуіне және шығармашылық қабілеттерін барынша көрсетуіне мүмкіндік береді.

Қорытынды

Ойын арқылы оқыту – бұл балалардың танымдық қабілеттерін жан-жақты дамытудың тиімді әдістерінің бірі. Дұрыс ұйымдастырылған ойындар арқылы балалардың оқу үлгерімі артып, олардың шығармашылық және аналитикалық қабілеттері жетіледі. Ойын әдісі тек мектепке дейінгі мекемелерде ғана емес, сондай-ақ мектептегі білім беру процесінде де табысты қолданылады. Сондықтан мұғалімдер ойындарды білім беру тәжірибесіне кеңінен енгізуі қажет, себебі олар балалардың білімге деген қызығушылығын арттырумен қатар, болашақта табысты тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді. Болашақта бұл әдіс білім беру жүйесінде маңызды рөл атқаратынына күмән жоқ, өйткені ойын арқылы оқыту инновациялық педагогиканың негізі болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. *Выготский Л.С. “Ойын және оның бала дамуына әсері”.*
2. *Пиаже Ж. “Баланың ойлау қабілетінің дамуы”.*
3. *Смағұлова Г. “Білім берудегі ойын технологиялары”.*

4. *Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. “Ойын арқылы оқыту әдістемесі”.*

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.